

ကျိၣ်စ့

အီးစၢ်တြၢ်ယၣ်အိၣ်ဒီးမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်သဘျုး လၢအအိၣ်ဒီးပှၤမၤတၢ်ဖိတဖၣ်လၢအအိၣ်ဒီးအတၢ်သ့တၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အီးစၢ်တြၢ်ယၣ်အမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်န့ၣ် ဒီးသန့ၤအသး လၢ ကံၢ်ခိၣ်ထံးတၢ်မၤ ဒ်အမ့ၢ် ဟံၣ်လၢတၢ်ထူးတၢ်တီးဒီးတၢ်သ့ၣ်တၢ်ဖျးတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ထူးထီၣ်ပနံၣ်လၢဝဲၤဖိကဟၣ်တၢ်မၤ ဒီးတၢ်မၤန့ၢ်ပှၤမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်တဖၣ်စ့ၢ်ကိး မ့ၢ် တၢ်လၢအကါဒိၣ်န့ၣ်လီၤ.

စ့ၤလၢတၢ်ဆူးကါအိၣ်အံၤန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ အီးစၢ်တြၢ်ယၣ်အဒိလၢန့ၣ်လီၤ. ကိၢ်ချၢစ့တဖၣ် အါတက့ၢ်တၢ်ဆိတလဲအိၣ် ဆူအီးစၢ်တြၢ်ယၣ်ဒိလၢ ဝဲကတိပူၤဘျီ မ့တမ့ၢ် စ့တးတဖၣ်သ့န့ၣ်လီၤ. လၢကဆိတလဲစ့အကိၢ် ဘၣ်တဘၣ် နကဘၣ်ဒုးန့ၣ် နလံာ်ဟးကိၢ် မ့တမ့ၢ် တၢ်လဲၤတၢ်က့ၤအလံာ်အုၣ်သးန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဟ့ၣ်စ့ဒီးတၢ်မၤစၢၤတဖၣ်

ဝဲနဟဲတုၤသီလၢအီးစၢ်တြၢ်ယၣ်အပူၤန့ၣ် ပှၤမၤတၢ်ဖိလၢအကွၢ်ထွဲန့ၣ် မ့တမ့ၢ် ပှၤလၢအကိးန့ၣ် ကလဲၤစၢၤဆူ Centrelink ဒီးဆဲးလီၤန့ၣ်နမံၤ ဒ်သီးတၢ်ကဟ့ၣ်န့ၣ်ဒီးန ကန့ၢ်ဘၣ် တၢ်မၤစၢၤအဂ့ၢ်အဂၤတဖၣ်အကိၢ်န့ၣ်လီၤ. နကဘၣ်ဒုးန့ၣ်နနီၢ်ကစၢ်လံာ်တိလံာ်မိ ဒ်အမ့ၢ် တၢ်လဲၤတၢ်က့ၤလံာ်အုၣ်သး ဒီးနစ့တးစရိအနီၣ်ဂံၢ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ.

စ့တး

ဝဲနဟဲတုၤသီလၢ ကိၢ်အီးစၢ်တြၢ်ယၣ်အပူၤ စၢၤသီဝံၤအလီၢ်ခံန့ၣ် ပှၤမၤတၢ်ဖိလၢအကွၢ်ထွဲန့ၣ် မ့တမ့ၢ် ပှၤလၢအကိးန့ၣ်ကလဲၤစၢၤန့ၣ် လၢနကဒုးအိၣ်ထီၣ် နစ့တးစရိအ ကိၢ်န့ၣ်လီၤ. လၢကဒုးအိၣ်ထီၣ် စ့တးစရိအကိၢ် နကဘၣ်ဒုးန့ၣ် နလံာ်တိလံာ်မိ ဒ်အမ့ၢ် လံာ်ဟးကိၢ်, တၢ်လဲၤတၢ်က့ၤအလုၣ်အုၣ်သး, ဒီးနအိၣ်ဆိအလီၢ်န့ၣ်လီၤ. တုၤမ့ၢ်န ဒီးန့ၢ် နတၢ်ခိၣ်တၢ်သ့နီၣ်ဂံၢ်လံာ်တြၢ် (Tax File Number - TFN) လံာ်န့ၣ် နကဘၣ်လဲၤ ဒုးန့ၣ်အိၣ်လၢစ့တးန့ၣ်လီၤ. အီးစၢ်တြၢ်ယၣ်ပဒိၣ်တၢ်မၤစၢၤလၢ အဟဲခိၣ်ဖျိ Centrelink န့ၣ် တၢ်ကထၢန့ၢ်အိၣ်ဆူ နစ့တးစရိအပူၤလီၤလီၤန့ၣ်လီၤ. ပှၤမၤမ့ၢ်ကျိၤဝဲၤကွၢ်ဖိအါဂၤ ဟ့ၣ်အပှၤမၤတၢ်ဖိလဲၤ ဆူပှၤမၤတၢ်ဖိ အစ့တးစရိအပူၤလီၤလီၤ န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဆူးကါစ့တးခိၣ်ဖျိ လိကျိၤ မ့တမ့ၢ် အုၣ်ထၣ်နဲးန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢပှၤမၤအိၣ်အါမးလၢကိၢ်အီးစၢ်တြၢ်ယၣ်အပူၤ ဒီးစ့တးကဟ့ၣ်စ့ၢ်ကိးန့ၣ် စ့တးအခး ဒီး နီၢ်ကစၢ် တၢ်ခူသ့ၣ်နီၣ်ဂံၢ် (Personal Identification Number - PIN) ဒ်သီးနကထၢန့ၣ် မ့တမ့ၢ် ထူးထီၣ်စ့ခိၣ်ဖျိ ဝဲထူးထီၣ်စ့ (Automatic Teller Machines - ATMs), ဝဲစ့တးအဒု မ့တမ့ၢ် ကျးရိဖိၣ်အကိၢ်န့ၣ်လီၤ.

အကါဒိၣ်လၢနတဘၣ်ဒုးသ့ၣ်ညါ ပှၤအဂၤလၢ တၢ်ခူသ့ၣ်နီၣ်ဂံၢ် ဘၣ် ဒီးနကထူးထီၣ်တၢ်ခူသ့ၣ်လၢ ပှၤတယၢ်အိၣ်ကိၢ်န့ၣ်လီၤ. နခးမ့ၢ်လီၤမၤ မ့တမ့ၢ် တၢ်မ့ၢ်ဟ့ၣ်အိၣ် န့ၣ် အကါဒိၣ်လၢ နကဘၣ်ဒုးသ့ၣ်ညါ စ့တးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟဲစ့လၢစ့တးအပူၤန့ၣ် မ့ၢ်ကျဲၤအဂ့ၢ်ကတၢ်တဘိ ဒ်သီးတၢ်သုတဟ့ၣ်နစ့ မ့တမ့ၢ် နစ့အသုတလီၤမၤတဂ့ၤအကိၢ် န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟဲစ့သ့ၣ်စ့လၢ ဟံၣ်ပူၤန့ၣ် တမ့ၢ်တၢ်လၢ ပဟ့ၣ်ကူၣ်အိၣ်ဘၣ်.

တၢ်ယၢ်လီၤကျိၣ်စ့တၢ်လၢာ်

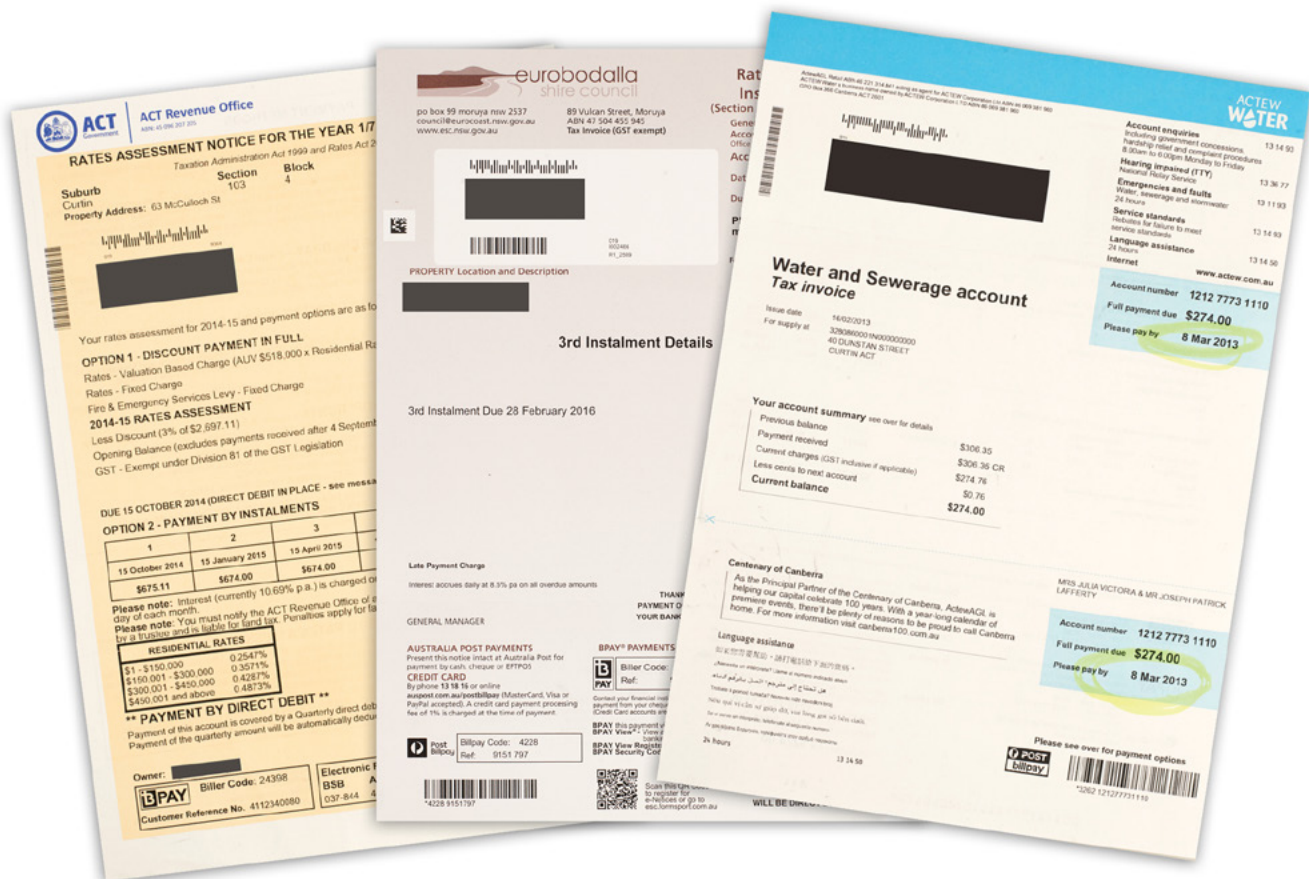
တၢ်အိၣ်မူလၢအိးစံၤတြၢ်ယၢ်လီၤအပူၤအံၤ အပူၤကဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. နမ့ၢ်တၢ်ယၢ်လီၤတၢ်စ့ကျိၣ်စ့တၢ်လၢာ်န့ၣ် နကသ့ၣ်ညါဘၣ်လၢ နစ့အိၣ်ထဲလၢာ်, နဆူးကါကသ့ထဲလၢာ် ဒီးနဟံးကိယၢ်အိၣ်ကန့ၣ်ထဲလၢာ်န့ၣ်လီၤ. ဟံၣ်လဲ, တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်, တၢ်အပူၤ (ထံၣ်ကသံးဒီးမ့ၢ်အူ) တဖၣ်အပူၤကဒိၣ်ဝဲ ဒီးဖဲနသ့ၣ်လီၤသီနတၢ်အိၣ်မူန့ၣ် အါတက့ၢ်နကဘၣ်ဆူးကါစ့လၢ တၢ်လၢာ်တဖၣ်အံၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. ဟ့ၣ်တၢ်လၢာ်နဘၣ်ဟ့ၣ် ဒ်အမ့ၢ်တၢ်မိတၢ်သွဲဒီးတၢ်လၢာ်အဂါတဖၣ် ဘၣ်ဆါဘၣ်ကတီၢ်န့ၣ် တၢ်ကဟံးနလၢ **ပှၤအိၣ်ဒီးဒြးအတၢ်စံၣ်စိလၢအဂါတဂၤ** (ပှၤအိၣ်ဒီးဒြးအတၢ်စံၣ်စိလၢအဂါတဂၤ) လၢအိးစံၤတြၢ်ယၢ်လီၤအပူၤန့ၣ်လီၤ. ဒ်သီးနကလီၤစ့လၢ ကပူၤသီလုၣ် မ့တမ့ၢ် ဟံၣ်အဂီၢ် (တၢ်ကိးလၢ “မိကူး”) အလီၤအိၣ်လၢ တၢ်ကဘၣ်အိၣ်ဒီး ပှၤအိၣ်ဒီးဒြးအတၢ်စံၣ်စိလၢအဂါတဂၤ န့ၣ်လီၤ.

ဒီးသန့ထီၣ်အသးလၢနတၢ်အိၣ်သး, ဖဲနဟံးတၢ်လၢအိးစံၤတြၢ်ယၢ်လီၤအပူၤသီသီန့ၣ် နတၢ်ဟံးနကအိၣ်အါ မ့တမ့ၢ် စ့ၢ်န့ၣ်ဒီးနတၢ်အိၣ်မူလၢအပူၤကွၢ်, တဘျီယီၤနကဘၣ်ဟ့ၣ်တၢ်အါန့ၣ် တၢ်အိၣ်မူလၢအပူၤကွၢ်န့ၣ်လီၤ. ဒ်လၢာ်ဂၤဒ်လၢာ်ဂၤ နကဘၣ် ခံကွၢ်စိကွၢ်နတၢ်အိၣ်သးလၢအပူၤကွၢ်ဒီးခဲအံၤ ဝံးဆူးကါကျိၣ်စ့ ဒ်နတၢ်အိၣ်သးအသိအိၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. တၢ်ဆိးကါကျိၣ်စ့ကျိၣ်ကျဲလၢအဂါန့ၣ်မ့ၢ်ဝဲ-

- ကွဲးနီၣ်လီၤနတၢ်ဟံးနဒီးတၢ်ဟးထီၣ်. သ့ၣ်ညါတၢ်လၢတၢ်လိၣ်ဘၣ်အိၣ်သပုၤကတၢ် ဒီးဟံးယၢ်စ့လၢ နကဆူးကါလၢ တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအဂီၢ်
- ဟံးတီၢ်ယၢ်လိၣ်ဖိတၢ်တဖၣ် မ့ၢ်ဒီးသီးနကသ့ၣ်ညါ နစ့ကါစ့လၢကဆံးအါ
- ဒ်သီးနသ့တဘၣ်ဟ့ၣ် စ့တၢ်အလဲအဂီၢ် ဖိၣ်ထွဲတၢ်သိၣ်တၢ်သီလၢ အဘၣ်ထွဲဒီးနစရီ
- တချုးလၢနတၢ်ဟံးနအိၣ်လီၤတၢ်လီၤဆဲး ဒီးနဟ့ၣ်ကဒါကွၢ်စ့န့ၣ်ဒီးဘၣ်န့ၣ် တဘၣ်ဆူးကါဒြးဒီးခဲတဂ့ၢ်
- ပဒုၣ်ဟးဆူးတၢ်ပူၤနီၤစိတၢ်
- လိတဲစိစိစ့ဒီးအ့ၣ်ထၢၣ်နဲးန့ၣ် ကွၢ်ဆူးကါအိၣ် မ့ၢ်လၢတၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤအပူၤလၢာ်ဒိၣ်သ့အယီ
- ဒ်သီးနကသ့ၣ်ညါ နစ့တၢ်အိၣ်သးအဂီၢ် သူလိတဲစိ မ့တမ့ၢ် အ့ၣ်ထၢၣ်နဲးစ့တၢ်မၤအကျဲတက့ၢ်.

တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ပူၤကလံၤ

လိတဲစိ,လိမ့ၢ်အူဒီးထံအိၣ်ပနံၣ်တဖၣ် ဆုၢ်န့ၣ်လၢလံၤယုစ့လၢ နကဘၣ်ဟ့ၣ်တၢ်အလဲ လၢအပုၤယုနကဘၣ်ဟ့ၣ်အိၣ် အနံၤအသိအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဟ့ၣ်တၢ်အပူၤဘၣ်ဆါကတီၢ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢအဂါဒိၣ် မ့တမ့ၢ် န့ၣ်တၢ်ကဒိၣ်တၢ်ကွၢ်တၢ်သ့ၣ်တဖၣ်အံၤ မ့တမ့ၢ် ယုနတၢ်ဟ့ၣ်တၢ်ပူၤစၢၤခဲအလဲန့ၣ်လီၤ. တၢ်ပူၤဒ်အံၤတဖၣ် အါတက့ၢ်တၢ်ဟ့ၣ်ခိဖျိ လံာ်တၢ်, လၢဟ့ၣ်လၢခိပနံၣ်အဝဲဒၤဒီး. ဟ့ၣ်ခိဖျိလိတဲစိ မ့တမ့ၢ် အ့ၣ်ထၢၣ်နဲးသ့န့ၣ်လီၤ. ဖဲနသးဟံၣ်အဆါကအတီၢ်န့ၣ် နကဘၣ်မၤ တၢ်ပတုၣ်ကွၢ်န့ၣ်န့ၣ်(လိမ့ၢ်အူ,ထံဒီးကဲ)လၢနဟံၣ်လီၤလံၤ ဒီးလဲၤထီၣ်က့ၢ်န့ၣ်လၢ ဟံၣ်အသိလၢ နလဲၤအိၣ်အိၣ်န့ၣ်လီၤ.

ပွဲတော်

တၢ်ယုလီၤတၢ်အပူၤန့ၣ် တၢ်မ့ၢ်တၢ်တခါလၢ တၢ်မၤညီၣ်နီၤအိၤဖဲ အိၤစၢ်တြၢလ်ယၢၣ်အပူၤဘၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ဖိတၢ်လံၤလၢအအိၣ်လၢကျဲးအပူၤတဖၣ် အပူၤတၢ်ဟံၣ်ပနီၣ်ဟံၣ်အသံး ပုၤဟ့ၣ်အပူၤထဲန့ၣ်လီၤ. တဘျီတခါ ဖဲတၢ်ပွဲတၢ်လၢအပူၤဒိၣ် (ဒ်အမ့ၢ်သိလ့ၣ်)တဖၣ်န့ၣ် တၢ်မ့ၢ်ယုလီၤအိၤအပူၤန့ၣ် တၢ်တူၢ်လိာ်အိၤသ့န့ၣ်လီၤ. တၢ်လၢအပူၤဒိၣ်တဖၣ် တဘျီတခါ တၢ်မ့ၢ်ပူၤအိၤလၢစ့ကိၣ်လိာ် မ့တမ့ၢ် ပူၤအိၤအိၤန့ၣ်တခါန့ၣ် ပုၤဆါတၢ်ဖိမၤစ့ၤလီၤဝဲအပူၤန့ၣ်လီၤ.

ဖဲပွဲတၢ်လၢကျဲးပူၤအခါပုၤအိၤစၢ်တြၢလ်ယၢၣ် တဖၣ်ဆါထၢၣ်ခိးလၢအကျါန့ၣ်လီၤ. တဘျီတခါန့ၣ်နကဘၣ်ဟံးန့ၣ်ဂံၢ်လၢဖဲပူၤနဘၣ်ခိးတုၤလၢနနီၣ်ဂံၢ်ဘၣ်တၢ်ကိးထီၣ်အိၤန့ၣ်လီၤ. ပုၤမ့ၢ်န့ၣ်လီၤလၢတၢ်ကဆူးန့ၣ် ပုၤအိၤစၢ်တြၢလ်ယၢၣ်ဖိတဖၣ် ထံၣ်ဝဲလၢတၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်လၢအရၢၢ်အစၢ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်

ဝုၤဒိၣ်ဒီးဝုၤဆဲးဝဲလၢတဖၣ် အိၣ်ဒီးကျဲးလၢတၢ် တၢ်ကပူၤတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်. တၢ်ကူတၢ်ကၤဒီးတၢ်လိာ်ဘၣ်အဂၤတဖၣ် အကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. အါတက့ၢ်လၢဝုၤ ဒိၣ်အပူၤန့ၣ် နပူၤတၢ်အိၣ်တၢ်အိၣ်လၢ အဖဲလၢဟံၣ်ခိၣ်ဖျါတၢ်လီၤအဂၤ ဖဲကျဲးရိၣ်ဖျါအပူၤန့ၣ်လီၤ. ကီၢ်ဖဲၣ်အဝုၤခိၣ်တဖၣ် အိၣ်ဒီးဖျါလၢ အဆါတၢ်သုတၢ် သၣ်, တၢ်ဒီးတၢ်လၢ, တၢ်ဖဲတၢ်ညၣ် ဒီးညၣ်သံသိတဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲဖျါအပူၤန့ၣ် အါတက့ၢ် တၢ်ပူၤဘၣ်တဖဲန့ၣ်လီၤ.

တၢ်ဖိအိၣ်တၢ်လၢဟံၣ်န့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢဂၤတၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ်ကျဲးလၢ အိၤစၢ်တြၢလ်ယၢၣ်အပူၤတဖၣ် အပူၤဒိၣ်မးန့ၣ်လီၤ. လၢဝုၤပူၤတၢ်အိၣ်ဒီးတၢ်အိၣ်ကျဲး လၢအဆါထံၣ်ဂုၤ ကီၢ်ဂၤတၢ်အိၣ် အိၣ်ဝဲအကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အိၣ်လၢတၢ်ဖိအိၤလၢအချ့ လၢတၢ်ကကွၢ်မိၣ်အိၤအဂီၢ်စ့ၢ်ကိး အိၣ်ဝဲအကလုာ်ကလုာ်န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကူတၢ်ကၤတဖၣ်

ပုၤအိၤစၢ်တြၢလ်ယၢၣ်ဖိတဖၣ် အိၣ်ဒီးတၢ်သဘျုလၢ အကကူကၤတၢ် ဒ်အတၢ်ဘၣ်သးအိၣ်အသိးန့ၣ်လီၤ. ပုၤကီၢ်မ့ၢ်န့ၣ်ဖိအတၢ်ကူတၢ်ကၤန့ၣ် မ့ၢ်တၢ်လၢပူၤကူကၤအိၤအါ န့ၣ်လီၤ. နကူကၤ တၢ်ကူတၢ်ကၤလၢ အဘၣ်ထွဲဒီးနတၢ်ဆဲးတၢ်လၢ ဒီးတၢ်ဘျီတၢ်ဘါတဖၣ်သ့န့ၣ်လီၤ.

တၢ်ကူတၢ်ကၤဒီးခိၣ်ဖဲတဖၣ်အပူၤန့ၣ် ဒီးသန့ၤထီၣ်အသးလၢ အကလုာ်, အပတီၢ်ဒီးအခိပန့ၣ်တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်ကူတၢ်ကၤဒီးခိၣ်ဖဲတဖၣ် တၢ်ပူၤအိၤန့ၣ်လၢတၢ်လီၤတဘျုးတီၤ ဒ်အမ့ၢ်ကျဲးဖးဒိၣ်ဒီးကျဲးဖိတဖၣ်လီၤ. တၢ်ကရၢကရိလၢအမၤစၢၤခိလိာ်တၢ်တနီၤအိၣ်ဒီးအကျဲး လၢအဆါဝဲတၢ်ကူတၢ်ကၤဒီးခိၣ်ဖဲလီၤလံၤလၢအကဆိလၢ အပူၤဘၣ် တဖၣ်န့ၣ်လီၤ. ဖဲတၢ်ဆါတၢ်ကူတၢ်ကၤအကျဲးပူၤ ညီၣ်အိၣ်ဝဲဒီး တၢ်ကူကွၢ်တၢ်အဒၢး လၢနကူဒီးဒၢးကွၢ် တၢ်ကူတၢ်ကၤဒီးခိၣ်ဖဲ မ့ၢ်ဘၣ်တဘၣ်ဒီးနၤအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ကွီတဖၣ် အိၣ်ဒီးကွီဖိအကူအကၤလီၤဆိ ဒီးတၢ်ကူတၢ်ကၤအံၤ တၢ်ပူၤအိၤလၢကွီ မ့တမ့ၢ် တၢ်ကူတၢ်ကၤအကျဲးလီၤဆိဆိတဖျါ အပူၤသ့န့ၣ်လီၤ. ဘၣ်ထွဲဒီးတီၤဖုၣ်ကွီဖိတဖၣ် အတၢ်ကူတၢ်ကၤအကျါ တၢ်ကဘၣ်ပူၤယုာ်န့ၣ်အဝဲသ့ၣ်လၢ ခိၣ်ဖျါဒိတဒၢမ့ၢ်လၢဖိသၣ်ကလိာ်ကွဲလၢ တၢ်ချၢအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. တၢ်အဝဲအံၤမ့ၢ်လၢ မ့ၢ်လၢအိၤစၢ်တြၢလ်ယၢၣ်အပူၤ အံၤကီၢ်ဒိၣ်မး ဒီးအါတက့ၢ်န့ၣ် ကအိၣ်နဖဲအါန့ၣ်ဒီးဟံၣ်ခိၣ်ဖျါတၢ်လီၤအဂၤန့ၣ်လီၤ.

လိာ်ကဘျဲးပတဘျဲးအံၤ တၢ်ဟံၤလိာ်ဟံၤအံၤ နံအံၤန့ၣ်လိာ်.

Australian Government
Department of Social Services

ဘၣ်တၢ်မၤဖျါထီၣ်အိၤလၢ ဘီၣ်မုၢ်သးဘီၣ်မုၢ်က
ရၢလၢတၢ်န့ၣ်လိာ်ဟးထီၣ်ကီၢ် လၢအိးစံၤထွဲ
လိာ်ယၢ်ပုၤဂ့ၢ်ဝိတၢ်မၤစၢၤဝဲၤကျိၤအဂီၢ်

